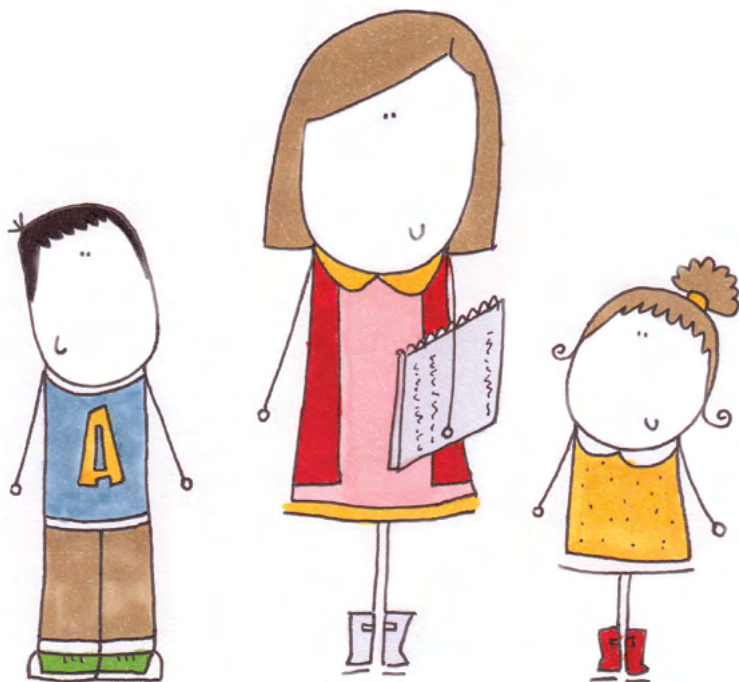

Priprema djeteta za sud

Brošura za roditelja/skrbnika

Izdavač: Ured UNICEF-a za Hrvatsku

Napisala: prof. dr. sc. Gordana Buljan Flander
Lektura: Alisa Kichl

Grafičko oblikovanje: Petra Perković
Ilustracije: Issa Bratinčević

Tiskano u Hrvatskoj.
Zagreb, veljača 2016.

Naklada: 6 000 primjeraka
Sva prava pridržava izdavač.

Ured UNICEF-a za Hrvatsku zahvaljuje svim građanima i tvrtkama koji su svojim donacijama podržali aktivnosti i programe UNICEF-a usmjerene na najranjivije skupine djece i mladih te omogućili izradu ove publikacije.

Ni jednom roditelju nije lako kada je njegovo dijete pozvano da svjedoči na sudu. Iz potrebe da zaštitite svoje dijete vjerojatno biste najradije izbjegli da ponovno na sudu mora sve ispričati o događaju. Možda vas brine i kako će cijelo suđenje utjecati na dijete. Upravo iz tog razloga od izuzetne je važnosti priprema djeteta za sud.

Osnovno o pripremi djeteta za sud

Priprema djeteta za sud oblik je psihoedukacije koji ima sljedeće funkcije:

- ▶ Dijete uči o procesu suđenja i upoznaje se sa svim što ga čeka.
- ▶ Dijete uči prepoznati i regulirati svoje emocije.
- ▶ Dijete uči kako se opustiti i smiriti tijekom svjedočenja.

Važno je da kao roditelj djeteta koje je pozvano na sud znate da priprema djeteta nije vrsta terapije, već je riječ isključivo o psihoedukaciji kojoj je cilj objasniti djetetu što ga čeka i kako se bolje nositi s odlaskom na sud, kako bi se dijete opustilo u što većoj mjeri.

Predvidljivost smanjuje tjeskobu, stoga je važno djetetu primjerenim riječima objasniti što ga čeka tijekom svjedočenja na sudu.

Važnost pripreme za sud

Priprema djeteta za sud važna je iz brojnih razloga, a najvažniji je taj što se djetetu olakšava cijelo iskustvo svjedočenja na sudu.

Slijedi nekoliko razloga zbog kojih je priprema za sud važna:

- ▶ Smanjuje se mogućnost traumatiziranja djeteta.
- ▶ Dijete je opuštenije i manje tjeskobno tijekom svjedočenja.
- ▶ Nakon pripreme dijete spremnije i kvalitetnije iznosi iskaz.
- ▶ Povećava se djetetovo povjerenje u sudski proces.

Uloga stručnog suradnika

Stručni suradnik je stručna osoba koja ima mnogo iskustva u radu s djecom u situacijama svjedočenja, a ovdje je kako bi **pomogao** vašem djetetu prije i tijekom svjedočenja. Prije samog svjedočenja stručni suradnik ima vrlo važan zadatak – pripremiti dijete za sud.

Važno je znati da za **vrijeme pripreme djeteta** za sud stručni suradnik s djetetom **neće razgovarati o slučaju**. Stručni suradnik neće utjecati na djetetov iskaz niti ga na bilo koji način mijenjati. On je ovdje radi pripreme djeteta za sud kako bi djetetu detaljno objasnio kako sud izgleda, koja je djetetova uloga na sudu i kako bi mu u najvećoj mogućoj mjeri olakšao proces svjedočenja.

Razgovor sa stručnim suradnikom može djetetu pomoći da se opusti i lakše kaže sve što zna. Također, stručni je suradnik ovdje za sva pitanja i pojašnjenja. Stručni će vam suradnik ostaviti i svoje podatke za kontakt kako biste mu se vi ili vaše dijete mogli javiti ako imate dodatna pitanja ili ako djetetu treba pomoć.

Koraci pripreme djeteta za sud

Stručni će suradnik s djetetom proći nekoliko sljedećih koraka pripreme za sud:

1. Upoznavanje s djetetom, njegovim očekivanjima i eventualnom zabrinutošću zbog odlaska na sud
2. Objasnjavanje sudskog procesa
3. Razjašnjavanje uloga i objašnjenje postupaka u sudnici
4. Učenje i primjena tehnika opuštanja
5. Upoznavanje djeteta s pravilima ponašanja za vrijeme ispitivanja

Stručni suradnik djetetu će objasniti kako će sudnica izgledati i s pomoću crteža ili slike pokazati tko će gdje sjediti. Također će mu objasniti i/ili pokazati kako izgleda prostorija za ispitivanje u kojoj će dijete biti sa stručnim suradnikom, kao i tehničke mogućnosti prijenosa slike i zvuka. Time se djetetu olakšava prepoznavanje i objašnjavaju mu se uloge ljudi u sudnici i tijekom sudskog procesa.

Objasnit će mu detaljno sva prava koja ima u sudnici i pravila ponašanja svih uključenih, kako bi djetetu bilo lakše pristupiti svjedočenju. Također, objasnit će i pokazati djetetu metode kojima se može opustiti i smiriti ako mu postane teško.

Uloga roditelja u pripremi djeteta za sud

Stručni suradnik ima važnu ulogu u pripremi djeteta za sud, no i vi ste kao roditelj od izuzetne važnosti. Vaša uloga nije da dijete pripremate za sud, no svakako mu možete pružiti podršku i oslonac te biti uz njega u sobi, ako to dijete želi, kako biste mu u što većoj mjeri olakšali svjedočenje na sudu. Na primjer, ako se dijete uznemiri, od velike je važnosti da ima u blizini blisku osobu u koju ima povjerenja.

Slijedi nekoliko savjeta koji vam mogu pomoći u ulozi roditelja tijekom pripreme djeteta za sud:

- ▶ Možete biti podrška djetetu tijekom sudskog procesa. Slobodno recite djetetu da mu vjerujete i da ste tu za njega ako želi razgovarati o tome kako se osjeća.
- ▶ Osigurajte što stabilniju okolinu. Nastojte da dijete u što većoj mjeri živi u uobičajenoj okolini i nastavi sa svojim aktivnostima kako je i do sada naviknulo.
- ▶ Nemojte sami započinjati razgovor o slučaju i sami s djetetom dolaziti do zaključaka i analizirati slučaj, jer na taj način možete utjecati na djetetov iskaz.
- ▶ Budite spremni da bi suđenje moglo dugo trajati.
- ▶ Proučite metode opuštanja. Ako se vaše dijete u bilo kojem trenutku uznemiri, možete mu pomoći primijeniti neke od tehnika relaksacije.
- ▶ Ako vas dijete pita što će biti na sudu ako ne bude znalo odgovor na neko pitanje, objasnite mu da njegov zadatak nije znati odgovore, nego reći istinu o tome što je doživjelo ili vidjelo. U redu je da ne zna odgovor na neko pitanje ili da se nečega ne sjeća.
- ▶ Nakon svjedočenja pokušajte nastaviti s uobičajenom životnom rutinom koju je dijete inače imalo.

Što izbjegavati prije svjedočenja

Roditelji se često pitaju trebaju li što izbjegavati, odnosno kako će znati čine li dobro ili loše svojoj djeci.

Situacije koje se preporučuje izbjegavati tijekom pripreme djeteta za sud:

Poticanje djeteta da govori o slučaju. Izbjegavajte teme vezane uz sam događaj prije svjedočenja. Naravno da ćete djetetu dati podršku ako je zabrinuto ili želi govoriti o tome kako se osjeća, no izbjegavajte razgovor o slučaju kako ne biste utjecali na djetetov iskaz.

Razgovor o specifičnim detaljima vezanim uz događaj zbog kojeg je dijete na sudu, jer to može dovesti do iskrivljenja iskaza.

Izravno ili neizravno okrivljavanje i osuđivanje djeteta za ono što mu se dogodilo. Ponekad roditelji u najboljoj namjeri, pokušavajući zaštititi svoje dijete i shvatiti što se dogodilo, izgovore rečenice poput: „Da se nisi tako ponašao, tko zna što bi bilo.“ ili „Jesam li ti sto puta rekla da ne smiješ tamo ići?!“ Ovakve rečenice, iako izrečene u najboljoj namjeri zaštite djeteta, zapravo kriju prešutnu poruku da je dijete samo krivo za ono što mu se dogodilo ili što je vidjelo, što može imati posljedice na njegovo emocionalno stanje.

Razgovor o slučaju ili iskazivanje zabrinutosti pred djetetom.

Ponekad roditelji iz vlastite zabrinutosti i potrebe za svojom socijalnom podrškom počnu govoriti o slučaju svojim prijateljima ili poznanicima pred djetetom. Ovo svakako izbjegavajte jer djeca upijaju mnogo više nego što smo često svjesni.

Razgovor o osobi koja je optužena za kazneno djelo ili o nepodržavajućim članovima obitelji, zato što ovo može dodatno uznemiriti dijete i narušiti osjećaj sigurnosti koji mu je potreban.

Obećanja u koja niste

sigurni, kao što je obećanje djetetu da će počinitelj otići u zatvor i biti kažnjen. Nikada ne možete biti u potpunosti sigurni što će se dogoditi, pa ne treba djetetu obećavati opcije u koje niste sigurni zato što to može naknadno u još većoj mjeri narušiti osjećaj sigurnosti i povjerenja. Važno je djetetu reći da ćete biti uz njega i nastojati ga zaštititi što god da se dogodi.

Pretjerano dopuštanje

djetetu da se neprikladno ponaša bez ikakvih posljedica. Pružanje podrške u osjetljivom razdoblju prije svjedočenja ne znači da ne trebate postavljati nikakve granice djetetu. Dapače, vašem djetetu sada više nego ranije trebaju jasna struktura i sigurna okolina u kojoj ćete jasno postavljati granice i slijediti ih s ljubavlju.

Nagrade za „dobro“ svjedočenje. Svjedočenje djeteta na sudu nemojte vezati ni uz kakvu nagradu, niti tjerajte dijete da svjedoči pod svaku cijenu.

Pridavanje pretjerane odgovornosti djetetu. Izbjegavajte govoriti djetetu da mora svjedočiti jer će tako spriječiti da počinitelj naudi drugoj djeci. Na taj se način djetetu nameće odgovornost za „spasavanje drugih“, što prelazi kapacitete djeteta, a to i nije njegova odgovornost. Zaštititi djecu odgovornost je odraslih osoba i institucija, a ne samog djeteta.

Prava djeteta na sudu

Djeca do 16 godina koja su bila žrtve nekog kaznenog djela, kao i djeca do 14 godina koja su svjedočila nekom kaznenom djelu imaju pravo da ih se ne ispituje u sudnici. Svjedočenje se odvija u posebnoj prostoriji u kojoj stručni suradnik razgovara s djetetom i postavlja mu pitanja koja mu putem slušalica govori sudac, na djeci razvojno i forenzično primjeren način. Dijete ne čuje pitanja suca, a cijeli razgovor sa stručnim suradnikom prenosi se putem ekrana koji gledaju svi u sudnici, a iskaz se bilježi na DVD-u. Najčešće se dijete ispituje samo jednom.

Djetetovo je svjedočenje jako važno sudu. Dijete ima pravo svjedočiti na sudu, ali isto tako ima pravo i odlučiti da ne želi svjedočiti. Također je važno je da vaše dijete i vi kao roditelji znate koja su prava vašeg djeteta u sudnici.

Primjerice, ono u bilo kojem trenutku:

- ▶ ima pravo tražiti da mu se dodatno pojašne riječi i izrazi koje ne razumije
- ▶ ima pravo reći stručnim osobama da sporije postavljaju pitanja (ako brzo govore)
- ▶ u slučaju uzastopnih pitanja, ima pravo tražiti da mu ponove svako pitanje posebno
- ▶ ima pravo zatražiti prekid ako ga nešto jako uznemiri ili ako treba na WC
- ▶ imati pravo osjećati se povrijeđeno, uplašeno, ljuto ili tužno
- ▶ ako mu dođe da zaplače, ima pravo pokazati kako se osjeća i, ako mu je teško, zatražiti stanku.

Kako umiriti dijete ako se uznemiri

Odlazak na sud može biti stresno iskustvo za cijelu obitelj. Susretanje s neugodnim iskustvima koja smo doživjeli ili vidjeli može nas sve uznemiriti, a pogotovo djecu koja su vrlo osjetljiva na osjećaj sigurnosti. Svima na sudu jasno je da vašem djetetu nije lako i nitko neće misliti ništa loše ako se ono uznemiri prije ili za vrijeme svjedočenja.

Ovaj tekst može vam pomoći da naučite neke od metoda opuštanja. Načine opuštanja dijete će proći i učiti zajedno sa stručnim suradnikom, no ovdje ćemo opisati dva načina na koje si dijete može samo pomoći smiriti se, odnosno koje mu vi kao roditelj možete pomoći primijeniti.

Razlikovanje napetosti i opuštenosti

Kada im nije ugodno, neka djeca znaju jako stisnuti određeni dio tijela, na primjer vilicu ili šake. Ako to primijetite kod svog djeteta, možete mu pomoći da primijeni ovu metodu opuštanja. Ona se sastoji od toga da dijete jako stisne određeni mišić i potom ga opusti. Na primjer, ako primijetite da vaše dijete jako stišće šake, možete zajedno s njim vježbati da stisne lijevu pa desnu šaku još jače, kao da ima limun u ruci i mora iscijediti sok iz njega. Nakon što jako stisne šaku, neka ju opusti. Pomozite svom djetetu da osjeti kako se mišić koji je zategnulo sada opušta i da osjeti razliku između napetog i opuštenog stanja. Može i nekoliko puta zategnuti dio tijela za koji primijeti da je napet, samo je važno da ga nakon toga opusti i osjeti kako se postupno smiruje.

Duboko disanje

Drugi način na koji možete pomoći svom djetetu da se opusti jest da zajedno s njim duboko dišete, odnosno kroz duboki udah i izdah. Dišući zajedno s djetetom, pokažite mu kako može pratiti svoj dah. Možda će mu pomoći ako zamisli da u trbuhu ima velik balon koji mora napuniti. Može udahnuti kroz nos i početi puniti "balon" sve dok mu je ugodno.

Može staviti svoju ruku na trbuh da bolje osjeti kako se puni zrakom. Kada ga napuni, neka počne polako ispuhivati zrak kroz usta i pratiti kako se “balon” u trbuhu ispuhuje. Može to ponoviti nekoliko puta. Na ovaj se način mnoga djeca, ako nekoliko puta polako udahnu na nos i izdahnu na usta, mogu opustiti i smiriti.

Ako uočite da dijete postaje uznemireno zbog događaja koje je doživjelo ili zbog straha od svjedočenja, važno je biti uz dijete i pomoći mu tako što ćete ga podsjetiti da primijeni metode opuštanja koje je naučilo.

Pripremom djeteta smanjuje se vjerojatnost da će iskustvo svjedočenja za njega biti stresno i neugodno. Dijete je aktivan sudionik u ovom procesu te je važno da bude na razvojno primjeren način svjesno svoje uloge i svojih prava na sudu. Iskustvo suđenja može pomoći djetetu da dobije povjerenje u sudski proces i da dobije osjećaj pravde za događaje kojima je svjedočilo. Nakon pripreme za sud djeca često spremnije i opuštenije iznose iskaz, a pritom se ujedno i smanjuje mogućnost traumatizacije djeteta.

Nakon samog svjedočenja možete zajedno s djetetom raditi nešto što ga inače veseli ili opušta. Time što je svjedočilo učinilo je velik korak i ima pravo odmoriti se i opustiti nakon toga. Ako imate ikakvih pitanja ili ste uočili da vašem djetetu treba dodatna pomoć, slobodni ste obratiti se stručnom suradniku i zatražiti ponovan posjet kako biste djetetu olakšali dolazak na sud i svjedočenje. Tijekom cijelog procesa izuzetno je važna vaša uloga kao roditelja koji će djetetu pružiti podršku.

Fond Ujedinjenih naroda za djecu

Ured za Hrvatsku
Radnička cesta 41/7
10 000 Zagreb, Hrvatska

Telefon 385 1 2442 660
Fax 385 1 2442 662
www.unicef.hr